

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

(مطالعه‌ی موردی: پارک ائل گلی تبریز)

علی گلی * بهنام قاسم زاده ** عاطفه فتح بقالی *** یاسمن رمضان مقدم واجاری ****

چکیده

امروزه، امنیت یکی از نیازهای اساسی اجتماعات انسانی بوده و در برنامه‌ریزی شهری به مقوله‌ی امنیت زنان در فضاهای شهری توجه ویژه‌ای می‌شود. این تحقیق با هدف بررسی احساس امنیت زنان و عوامل اجتماعی و کالبدی مرتبط با آن در پارک ائل گلی تبریز انجام شده و در آن نمونه‌ی ۲۷۷ نفری از زنان بالای ۱۵ سال مصاحبه شدند. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین عوامل فرم فضا، اطلاعات محیطی گمراه‌کننده، نور، آلودگی محیطی، میزان دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی، کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین پیرامون پارک و عوامل اجتماعی استفاده‌کنندگان از قبیل سن، شغل، تحصیلات با میزان احساس امنیت زنان رابطه وجود دارد. همچنین عامل نور بیشترین تأثیر و عامل فعالیت‌ها و کاربری زمین کمترین تأثیر را در احساس امنیت زنان دارد. دیگر اینکه بین فرم فضا، وجود اطلاعات محیطی گمراه‌کننده، نور، آلودگی محیطی، میزان دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین و احساس امنیت زنان همبستگی معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. تغییر در طرح فضاهای مسکونی و تجاری و فضاهای عمومی و ایجاد محیط‌های قابل پیشگیری از جرم، نیازمند مدیریت، طراحی یا دست‌کاری محیط برای ایجاد یک سیستم روشن‌اند است. این امر مستلزم آن است که برنامه‌ریزان و طراحان شهری در خلق فضاهای مناسب، که امکان بروز و حضور همه‌ی گروه‌ها و ایجاد شهر سالم را به وجود می‌آورد، بکوشند.

واژگان کلیدی

امنیت اجتماعی، فضای شهری، فضای عمومی، مشارکت شهروندی

---

*- دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز (goli@shirazu.ac.ir)

** - دانشجوی دوره دکتری شهرسازی؛ دانشگاه آزاد اسلامی

*** - دانشجوی دوره دکتری معماری؛ دانشگاه آزاد اسلامی

**** - کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ دریافت: ۹۴/۴/۲۴، تاریخ پذیرش: ۹۴/۹/۲۵

۱- مقدمه و بیان مسئله

شهرها که حجم وسیعی از جمعیت شهری را در خود جای می‌دهند، اماکنی بالقوه و مستعد ایجاد رعب و آسیب‌پذیری هستند، چراکه شهرها نظام‌های پیچیده با اجزاء درونی بسیار مرتبط با هم دارند (Bugliarello, 2005: 278-293). تحولات دهه‌های اخیر سبب شده تا امکانات جدید شهرهای امروز مانند گذشته قادر به تأمین آرامش و امنیت شهروندان نباشد (گلی، ۱۳۹۰: ۱۶۵-۱۴۳). عواملی که موجب تهدید، کاهش یا حذف امنیت در شهرها می‌شوند، بی‌شمارند و برخی فضاهای شهری ظرفیت بالایی در تهدید امنیت شهرها دارند. به دلیل ازدحام و وسعت، فضاهای عمومی در تجاوز به فضای شخصی افراد و نقض امنیت آنها، همواره آمار بالایی دارند (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸-۱۹). وجود امنیت در فضاهای عمومی از شاخصه‌های کیفی زندگی شهری است. زنان به دلیل ویژگی‌های جسمی و روحی خاص خود نسبت به مردان احساس امنیت کمتری دارند. حس امنیت زنان تنها یک مقوله‌ی مربوط به زنان نیست. احساس امنیت در زنان می‌تواند در ارتقای الگوی فعالیت‌های اجتماعی مؤثر باشد و مشارکتی بهتر را در صحنه‌ی اجتماعی به وجود آورد (رضایی، ۱۳۹۱: ۷۰-۶۹). بر اساس تئوری نیازها در هرم مازلو^۱، امنیت یکی از نیازهای ضروری و وجودی انسان است. احساس امنیت و آسایش خاطر، اشاره به شرایطی دارد که سیستم حفاظتی جامعه در مقابل جرائم و رفتارهای آنومیک از شرایط مؤثر و کارآمدی در

1. Maslow

زمینه‌های پیشگیری از آن و برخورد با آن است (صالحی، ۱۳۸۷). امروزه، بیشتر فضاهای شهری ماهیتی جنسی شده یافته و در عمل فضای شهری در برابر تحرک آزادانه‌ی زنان اعمال محدودیت می‌کند. متأسفانه زنان و بسیاری از اقشار نه تنها از حق طبیعی خود، یعنی بهره‌مندی از فضاهای عمومی شهر محروم‌اند، بلکه به دنبال آن از سهم شدن در فرآیند مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی نیز باز می‌مانند. یکی از مسائل موجود در فضاهای جنسیتی، نبود احساس امنیت زنان در این فضاهاست. بنابراین موضوع اصلی در این مقاله بررسی وضعیت امنیت زنان در فضاهای عمومی شهری (پارک ائل گلی تبریز) و عوامل اجتماعی، بصری و فیزیکی است. حضور اجتماعی زنان و اهمیت مقوله‌ی تأمین امنیت آنها در وجوه عینی و ذهنی ضرورت توجه در عرصه‌های عمومی را مشخص می‌کند. زنان نیمی از جمعیت ساکن در شهرها هستند و روند روزافزون حضور آنها در محیط‌های کار و فعالیت اجتماعی شهری سبب می‌شود تا در مکان‌یابی و طراحی و ساخت کالبد شهر، به حضور گسترده‌ی این قشر در فضاها و عرصه‌های مختلف سکونت، کار، حمل و نقل توجه شد (قاضی نژاد و شاکری، ۱۳۹۱: ۲۰۲-۱۸۲). یکی از راه‌های برقراری امنیت، تغییر و اصلاح کالبد شهرها و البته مهم‌تر از کالبد هر مکانی روح غالب بر آن مکان است که ناشی از روابط اجتماعی و مردمی است که به یکدیگر وابسته هستند. یعنی کالبد در رفتارها تأثیرگذار است و رفتارها در نحوه‌ی استفاده از کالبد شهر تأثیر می‌گذارند (گلی، ۱۳۹۰: ۱۶۵-۱۴۳). فقدان احساس امنیت زنان در فضاهای شهری مشارکت کامل آنها را در اجتماع

محدود می‌کند و علاوه بر آسیب‌های روانی فرد بر خانواده‌ها، در نهایت در کل جامعه تأثیرگذار خواهد بود. امکان تحرک می‌تواند شاخص تبعیض اجتماعی باشد و کسانی که محدودیت جابه‌جایی دارند از مشارکت فعال باز می‌مانند. نبود امنیت برای زنان - چه واقعی و چه بالقوه - سبب می‌شود که زنان نتوانند شهروند تمام عیار به شمار بیایند و به راحتی در زندگی عمومی مشارکت داشته باشند. به علاوه برنامه‌ریزی برای یک فضای شهری بدون توجه به امنیت آن، افزایش هزینه‌هایی چون روزآمد ساختن یا به‌هنگام کردن آن با استفاده از تجهیزات ایمنی و افزودن بر تعداد کارکنان امنیتی را در پی خواهد داشت (ضابطیان و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۴۷-۱۰۸). برای ایجاد احساس آرامش روانی و سرزندگی در زنان طراحی فضایی برای آنها به دور از هرگونه مشکلات امنیتی و جنسیتی ضروری به نظر می‌رسد؛ فضاهایی که مختص زنان بوده و آنها در آنجا احساس آرامش و امنیت کنند. نبود احساس امنیت زنان در فضاهای شهری، مشارکت کامل ایشان را در اجتماع محدود می‌کند و علاوه بر آسیب‌های روانی بر فرد، خانواده و جامعه را نیز متأثر خواهد کرد. با توجه به مطالب مذکور، این تحقیق وضعیت امنیت زنان در پارک ائل گلی تبریز و عوامل مرتبط با آن را بررسی کرده و در انتها برای ارتقاء امنیت زنان در پارک‌های بررسی شده به طور خاص و پارک‌های عمومی به طور عام پیشنهادهای لازم را ارائه می‌دهد. با توجه به موارد فوق و ماهیت مسئله‌ی تحقیق، مقاله‌ی حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که کدام عوامل اجتماعی، بصری و فیزیکی می‌تواند در ایجاد احساس امنیت

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

زنان در پارک ائل گلی تبریز تأثیرگذار باشد؟ در این تحقیق تلاش می‌شود این عوامل شناسایی و راه‌کارهایی برای بهبود آن پیشنهاد شود.

۲- پیشینه‌ی تحقیق

حوزه‌ی شهری و فضاهای عمومی عرصه‌ای است که نابرابری و تبعیض جنسیتی^۱ در آن دیده می‌شود، به گونه‌ای که ادعا می‌شود زنان و مردان فضاهای شهری را به صورت‌های متفاوتی تجربه می‌کنند و به عبارت دیگر زنان به طور یکسان با مردان از فضاهای شهری بهره‌مند نمی‌شوند و به زعم برخی مفسرین شهری: «شهرها محصول برنامه‌ریزی‌های شهری مردانه است و شهرسازی مدرن در ماهیت خود خصلتی پدرسالارانه دارد، گویا شهرسازی مدرن از ارزش‌ها و هنجارهای مردانه تبعیت می‌کند» (مهدیزاده، ۱۳۸۷: ۶). همچنین امروزه ماهیت بیشتر فضاهای شهری جنسیتی شده و در عمل فضاهای شهری تحرک آزادانه‌ی زنان را محدود می‌کنند. به عقیده‌ی بسیاری از محققان، محدودیت‌ها و حصارهای فرهنگی ایجاد شده برای زنان در فضای اجتماعی و عرصه‌های عمومی باعث شده است که آنها نتوانند به خوبی از موقعیت خود بهره‌برند و مجبور باشند خود را همچون یک عنصر غیر لازم از صورت مسئله‌ی فضاهای شهری و عرصه‌های عمومی حذف کنند و نیازهای فضایی خود به عنوان یک شهروند را منکر شوند.

در این راستا در دهه‌های اخیر در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، توجه به نیازهای ویژه بانوان از سوی برنامه‌ریزان شهری مطرح شده

---

1. Gender discrimination

است، چراکه نیمی از شهروندان را بانوان تشکیل می‌دهند. پارک‌ها و فضای سبز مختص بانوان، به عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز خدمات رفاهی و تفریحی بوده است که علاوه بر جنبه‌ی بهداشتی و روانی، در توسعه‌ی پایدار شهری و بهبود کیفیت زندگی بانوان اهمیت بالایی دارد. در اغلب مطالعات، بر پارک‌ها و فضای سبز شهری - به عنوان عامل مهمی که می‌تواند کیفیت زندگی اجتماعی را ارتقاء دهد - تأکید شده است. پژوهش‌های محققان ایرانی و مطالعات خارج از ایران نشان می‌دهد که الگوهای فراغت زنان شهری، از شکل انفعالی و درون‌خانگی به شکل فعالانه و برون‌خانگی میل می‌کند (سرای و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۷).

طلعت در تحقیقی با عنوان «عوامل مؤثر بر افزایش احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر بجنورد» به این نتیجه دست یافت که خصوصیات محیطی، تصور فرد از خود، اعتماد اجتماعی، تجارب قبلی، آگاهی‌های اجتماعی، محل سکونت، احساس کنترل، نظم اجتماعی، پایداری اجتماعی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، ضمن داشتن رابطه معنادار به ترتیب بیشترین تأثیر را بر افزایش احساس امنیت زنان دارند (طلعت، ۱۳۹۳).

گلی و همکاران در تحقیقی با عنوان «سنجش رضایتمندی از تفکیک جنسیتی فضاهای عمومی شهری از دیدگاه کاربران مطالعه موردی: پارک بانوان شمس تبریز» به این نتیجه دست یافت که توجه به جایگاه زنان در جوامع کنونی و محدودیت‌ها - شاخصه‌ها را تا حدودی پررنگ‌تر نموده تا احساس امنیت محیطی در بخش‌های مختلف فضاهای شهری به ویژه

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

پارک‌ها و فضاهای گردشگری در ساعات مختلف شبانه روز برای زنان فراهم شود (گلی و همکاران، ۱۳۹۳).

جمال محمدی و همکاران در تحقیق خود با عنوان «بررسی احساس امنیت زنان در مناطق شهری نمونه‌ی موردی مناطق ۵ و ۱۳ اصفهان» به دست آورد که بین شاخص‌های اجتماعی و کالبدی با میزان امنیت، رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد؛ یعنی هر چه این شاخص‌ها در حد بالاتری باشند، امنیت نیز افزایش پیدا می‌کند. مردم حضور پلیس و نیروی انتظامی را مهم‌ترین عامل در ایجاد حس امنیت می‌دانند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۲).

گلی و همکاران در پژوهشی با عنوان «ارزیابی نگرش جنسیتی در طراحی فضاهای شهری مطالعه موردی پارک بانوان شمس تبریز» به این نتیجه رسیدند که بیشترین رضایت ساکنان از نحوه‌ی طراحی پارک بانوان شمس تبریز متعلق به متغیرهای طراحی مناسب فضای درونی پارک نسبت به اشرافیت ساختمان‌های مجاور، سرزندگی و شادابی به خاطر طراحی فضاهای درونی پارک و میزان احساس امنیت و آرامش روانی در پارک است (گلی و همکاران، ۱۳۹۲).

رحیمی و پیربابایی در تحقیقی با عنوان «نقش سازمان‌دهی فضایی و ادراکی خیابان در احساس امنیت عابرین؛ مطالعه موردی: شهر تبریز» به این نتیجه دست یافتند که علاوه بر وجود همبستگی معنادار بین عوامل سازمان‌دهی فضایی و ادراکی، نقش سازمان فضایی، قوی‌تر و از میان شاخص‌های آن، وضوح فضا و از میان شاخص‌های عوامل ادراکی - خوانایی، ویژگی‌های

جدارهی خیابان، بیشترین نقش را در احساس امنیت عابرین دارند (رحیمی و پیربایی، ۱۳۹۲).

زین‌العابدین در تحقیق خود با عنوان «مؤلفه‌های تأثیرگذار بر امنیت شهروندی در شهر رشت» به دست آورد که میزان اثرگذاری مسائل اجتماعی - فرهنگی بر امنیت شهروندی در شهر رشت بیش از مسائل اقتصادی - سیاسی است (زین‌العابدین، ۱۳۹۱).

رهبری در پژوهشی با عنوان «احساس امنیت در فضاهای شهری و حق زنان به شهر: پژوهش اکتشافی در شرق تهران» به دست آورد که چهار عامل مهم در نگرش و ادراک زنان از امنیت شهری مؤثر است: ویژگی‌های فضای شهری، میانجی‌های انسانی، حافظه‌ی جمعی و چندپارگی زمانی. برای بیشتر زنان تأثیر میانجی انسانی، از جمله حامی فردی و حامی عام، به عنوان عوامل تعدیل‌کننده‌ی احساس ناامنی تأثیرگذار است؛ لذا ایجاد فضاهای امن شهری با طراحی فضاهای مساعد، افزایش حضور میانجی‌های عام و نظارت پلیسی ممکن می‌شود (رهبری، ۱۳۹۱).

رضایی در تحقیق خود با عنوان «مطالعه جامعه‌شناختی احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی: مطالعه‌ی موردی خیابان پاسداران شهر سمنجان» به این نتیجه دست یافت که احساس ناامنی عموماً از طرف مردان به وجود می‌آید و فضاهای عمومی را به فضاهایی مردانه تبدیل می‌کند. زنان بررسی شده در این تحقیق معتقدند، اگر زنان در این فضاها پوشش مناسب داشته باشند و از حرکاتی که باعث جلب توجه مردان می‌شود پرهیز کنند تا حدود زیادی در این فضاها احساس امنیت خواهند داشت (رضایی، ۱۳۹۱).

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

نیازی و همکاران در پژوهش انجام شده با عنوان «عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان در مناطق شمال تهران و مناطق جنوب تهران» به دست آوردند که بین متغیرهای اجتماعی و فرهنگی (مهارت‌های زندگی، سرمایه‌ی اجتماعی، هویت ملی، سرمایه‌ی فرهنگی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی) با مقوله‌ی احساس امنیت اجتماعی زنان در مناطق شمال و جنوب تهران رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد (نیازی و همکاران، ۱۳۹۰).

گلی در تحقیقی با عنوان «زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری: مطالعه‌ی موردی پارک آزادی شیراز» به این نتیجه دست یافت که عوامل محیطی مانند کاربری ارضی، تنوع کاربری‌های پیرامون و ساعت‌های فعالیت آنها و نیز مجاورت‌های مکانی کاربری‌ها، با افزایش حس امنیت زنان پاسخ‌گو رابطه‌ی معناداری دارد (گلی، ۱۳۹۰).

بمانیان و همکاران در پژوهش خود با عنوان «سنجش عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت زنان در محیط‌های شهری: مطالعه‌ی موردی محدوده‌ی اطراف شهر تهران» به این نتیجه دست یافتند که بین احساس امنیت درک شده از فضا و میزان رفت‌وآمد و استفاده از آن رابطه‌ی مستقیمی هست. در بررسی رابطه‌ی بین نوع کاربری و میزان احساس امنیت، بالاترین میزان احساس مربوط به کاربری‌های مسکونی پیرامون پارک شهر است (بمانیان و همکاران، ۱۳۸۸).

زنجانی‌زاده در تحقیق با عنوان «زنان و امنیت شهری، مطالعه‌ی موردی: کلانشهر مشهد» به دست آورد که ویژگی‌هایی مانند میزان اقتدار زن در

خانواده، اشتغال زنان و محل سکونت در میزان احساس امنیت اجتماعی زنان تأثیرگذار است و رابطه‌ی معنی‌داری بین این متغیرها با متغیر امنیت اجتماعی زنان وجود دارد (زنجانی‌زاده، ۱۳۸۰).

اسریسران و همکاران در پژوهشی با عنوان «ترس از جرم در پارک‌های شهری، مطالعه‌ی موردی ساکنین کوالالامپور» به دست آوردند که ویژگی‌هایی چون پوشش گیاهی تراکم، حضور تنها در پارک، نامنظمی در چیدمان عناصر در پارک، آشنایی با پارک، اطلاعات پیشین در خصوص جرائم اتفاق افتاده در پارک و تجربیات پیشین قربانی شدن در جرائم از عوامل مؤثر در میزان احساس امنیت استفاده‌کنندگان از پارک‌های شهری کوالالامپور است» (اسریسران و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین در پژوهش دیگری با عنوان «مطالعه‌ی اجتماعی از ترس قربانی شدن در فضاهای سبز عمومی شهری، مطالعه مروری» با استفاده از مطالعات پیشین (۴۸ مورد) عوامل مؤثر در میزان احساس امنیت در فضاهای سبز عمومی شهری استخراج و مشخص شد که عوامل فردی چون جنسیت و تجربیات پیشین بیش از عوامل محیطی و اجتماعی در احساس وقوع جرم مؤثر هستند (همان، ۲۰۱۴).

طاهری و ابراهیم‌پور در تحقیقی با عنوان «امنیت اجتماعی زنان در فضاهای شهری (نمونه موردی: کلانشهر مشهد)» نشان دادند که امنیت فضاهای شهری در محدوده‌ی مطالعه شده پایین است. اگر زمان حضور زنان افزایش پیدا کند، امنیت شهری افزایش خواهد یافت (طاهری و ابراهیم‌پور، ۲۰۱۴).

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

دیاس و همکاران در تحقیق خود با عنوان «امنیت شهری و رفتار فضایی، تحلیل ادراکی و ترکیبی از نواحی مرکز شهر پورتوآلجر» به دست آوردند که عوامل اجتماعی و فضایی با توجه به اثری که اجزای محیطی و شناخت فضایی محیط‌های باز شهری دارند، بر کمبود امنیت و افزایش جرم تأثیر گذارند (دیاس و همکاران، ۲۰۰۷).

مارتین در پژوهش «زنان و امنیت در فضاهای شهری» به دست آورد که ادراک ناامنی در فضاهای عمومی بسیار با پروسه‌ی تعاملات اجتماعی و ساخت اجتماعی ناامنی رابطه دارد (مارتین، ۲۰۰۶).

مورن طبق نتایج حاصل از پژوهشی با عنوان «نگرشی بر رویکرد زندگی روزمره» اعلام کرد که امنیت ذهنی جدا از میزان جرم، به وسیله‌ی عوامل زیادی از جمله خلق و خوی و طبیعت فردی، علائم محیطی، اعتماد سیاسی و رسانه‌ها، تأثیر می‌پذیرد و افراد مختلف با تنوع شرایط محیطی، درک متفاوتی از ناامنی و سطح تحمل دارند (مورن، ۲۰۰۵).

باندز در تحقیق انجام شده با عنوان «نظریه‌های اجتماعی شهر (شهر، فرد و جامعه)» ثابت کرد که نظم پدرسالارانه‌ی جوامع با شکل‌گیری شهر تقویت می‌شود؛ چرا که فضای جنسیت زده، ناهمسانی قدرت مردان و زنان را در جامعه تشدید می‌کند. محدودیت تحرک زنان در استفاده از فضا و برساخت هویتشان به معنی تحت سلطه بودن آنهاست. لذا تجربه‌ی زنان از کل زندگی شخصی و اجتماعی خود به نحو متمایزی از مردان تجلی می‌یابد و در بسیاری از مراحل و موقعیت‌های زندگی با احساس هراس از مواجهه با

دنیاى مردانه‌اى كه متعلق به آنها نيست و قوانين خود را به آنها ديكتة مى‌كند، مواجهه مى‌شوند (باندز، ۲۰۰۴).

السون در تحقيق خود با عنوان «تحقيقات كمى در حوزه‌ى مطالعات زنان به اين نتيجه دست يافت كه در ميان زنان و افراد پا به سن گذاشته‌ى ساكنين شهري و گروه‌هاى با درآمد پايين ترس از ناامنى بيشتر است (السون، ۲۰۰۰).
فوا و همكاران در پژوهشى با عنوان «گفت‌وگوهاى روزانه: فضاهائى زنانه و چشم انداز مساكن عمومى در سنگاپور» بيان كردند كه زنان مى‌توانند در زندگى روزانه‌ى خود در فضاهائى اختصاصى خود تغيير به وجود آورند. اين تغيير در اماكن متراكم و با ازدحام بيشتر به وقوع مى‌پيوند (فوا و همكاران، ۱۹۸۸).

براندا و همكاران نيز در پژوهش خود با عنوان «مكانى كه زنان در آن احساس ناامنى مى‌كنند، تصور از خطر و تأثير آن در احساس قربانى شدن در سنگاپور» به دست آوردند: مكان‌هاى كه براى جنبش و حركت ظرفيت كمترى دارند، مستعد وقوع جرم هستند. همچنين با بزرگ‌تر شدن فضا، افزايش حضور مردم و ايجاد الگوهاى حركتى توسط فضاهائى خصوصى شده با مردمى كه در آن حضور دارند، امنيت استفاده‌كنندگان از فضا افزايش خواهد يافت (براندا و همكاران، ۱۹۹۷).

با مرور تحقيقات فوق مى‌توان به اين نتيجه رسيد كه تحقيقات انجام شده بيشتر به عوامل اجتماعى و فرهنگى يا عوامل كالبدى شهر در ارتباط با احساس امنيت زنان پرداخته‌اند و كمتر تحقيقاتى هر دو عامل را هم زمان

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

مطالعه کرده‌اند. شاید یکی از نقاط برجسته‌ی تحقیق حاضر پرداختن هم زمان به عوامل اجتماعی و کالبدی در احساس امنیت زنان است.

۳- مبانی نظری تحقیق

با توسعه‌ی شتابان اقتصادی، اجتماعی جوامع مدیریت شهرها نیز پیچیده‌تر از گذشته شده است. این پیچیدگی سبب شده که استراتژی‌های مدیریت شهری سنتی دیگر پاسخ‌گوی نیازهای جدید و نیازهای گروه‌های مختلف اجتماعی از قبیل زنان نباشد (Han & et al., 2014: 1613-1616). زنان یکی از گروه‌های آسیب‌پذیر در مقابل اثرات ناامنی شهری، رفتارهای کناره‌گیرانه نشان می‌دهند. درباره‌ی امنیت در فضای عمومی دو رهیافت عمده وجود دارد: رهیافتی که به ارزش‌های عینی توجه دارد و رهیافتی که به ارزش‌های ذهنی معطوف است. دو رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های عینی بها می‌دهند به رهیافت دولت‌محور^۱ و قدرت محور^۲ مشهورند. مطابق این رویکردها، مسئولیت برقراری امنیتی که قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، ایجاد می‌کند، بر عهده‌ی دولت است که با دو روش مستقیم (پلیس و دستگاه‌های قضایی) و غیرمستقیم (خانواده و عمدتاً از طریق آموزش و پرورش) در جامعه برقرار می‌شود (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۱۹۰-۱۶۹). بین قدرت دولت و برقراری امنیت اجتماعی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس هر چه قدرت دولت بیشتر باشد، بهتر می‌تواند امنیت را در جامعه

-
1. State-Centered
  2. Power-Centered

برقرار کند و مهم‌ترین منبع تحقق احساس امنیت اجتماعی برای افراد جامعه است (نیازی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۲-۴۷). بر اساس رهیافت مبتنی بر ارزش‌های ذهنی، تهدیدها اغلب علیه ارزش‌ها و هویت‌های گروه‌های اجتماعی است (Grove, 2009: 207-116)؛ در نتیجه امنیت در جامعه زمانی حاصل می‌شود که گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها بتوانند در تعامل با یکدیگر، خواسته‌ها و ارزش‌های خود را به راحتی مطرح کنند. در این رویکرد، امنیت اجتماعی یک گروه خاص درون جامعه (مانند زنان) با سطح کلان پیوند دارد. بنابراین، امنیت اجتماعی زمانی مطرح می‌شود که نیروی بالقوه یا بالفعلی هویت افراد را در جامعه تهدید کند. بر پایه‌ی این دیدگاه رفتارهای انحرافی نتیجه‌ی فشارهایی هستند که بعضی از مردم را به کج‌روی و بروز ناامنی وادار می‌کند (ستوده، ۱۳۹۰: ۳۷-۲۵). فضاهای شهری در عین اینکه می‌توانند با برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی صحیح محل بروز و نمود فضائل انسانی باشند، از جهت دیگر نیز می‌توانند از طریق رهاشدگی و برنامه‌ریزی‌های نادرست و ساده‌انگارانه به مکان بروز انواع جرائم شهری تبدیل شوند (ضابطیان و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۴۷-۱۰۸). رهیافت مطرح دیگر درباره‌ی امنیت، نظریه‌ی پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیط است. این نظریه تحت تأثیر اندیشه‌های جیکوبز^۱، فرم، کالبد شهری و ارتباط آن با جرائم شهری را بررسی می‌کند. بر اساس این نظریه، طراحان و برنامه‌ریزان شهری با استفاده از آگاهی و تجربه‌ی خود و با توجه به ظرفیت ساخت‌وساز محیط برای کاهش ترس از جرائم و کاهش

1. Jacobs (1965)

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

پتانسیل‌های تخلف (در محیط) به طراحی و برنامه‌ریزی شهری اقدام می‌کنند (ادیبی سعدی‌نژاد و عظیمی، ۱۳۹۰: ۱۰۵-۸۱).

چیکوبز از نظریه‌پردازان شهرسازی در تبیین امنیت شهری است که به تعامل فضای فیزیکی و فرآیندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد محیطی امن و موفق، توجه و تأکید دارد. او درباره‌ی کنترل فضا، به متمایز کردن آشکار عرصه‌ی عمومی و خصوصی اشاره می‌کند و درباره‌ی نظارت می‌گوید: «نیاز به چشم‌هایی نظاره‌گر، از سوی صاحبان طبیعی، هم ساکنان و هم استفاده‌کنندگان که می‌توانند با استفاده از تنوع فعالیت‌ها و عملکردهایی که مردم را جذب می‌کند تقویت شود» (گلی، ۱۳۹۰: ۱۶۵-۱۴۳). حضور مردم حس امنیت در اماکن عمومی را افزایش می‌دهد و ابزاری ابتدایی - که به وسیله‌ی آن فضا به طور طبیعی محافظت می‌شود - را فراهم می‌کند. هر چقدر که حضور طبیعی مردم از بین برود، خطر افزایش خواهد یافت. او در مطالعات خود درباره‌ی ارتباط بین موقعیت فضایی و حرکت عنوان کرد که ویژگی‌های خاص فضایی موجب افزایش حضور مردم و لذا افزایش حس امنیت خواهد شد. تحقیقات وی همچنین نشان داد که میزان سرقت در اماکن کم تراکم‌تر بیشتر از اماکن با تراکم بالاست (Carmona & et al., 2003). الیزابت وود^۱ نیز از اهمیت عینیت بخشیدن به نظریه‌ی طراحی کالبدی در اجتماع دفاع و این بحث را مطرح کرد که چگونه ویژگی‌های ساختاری مربوط به گسترش ساخت منازل عمومی

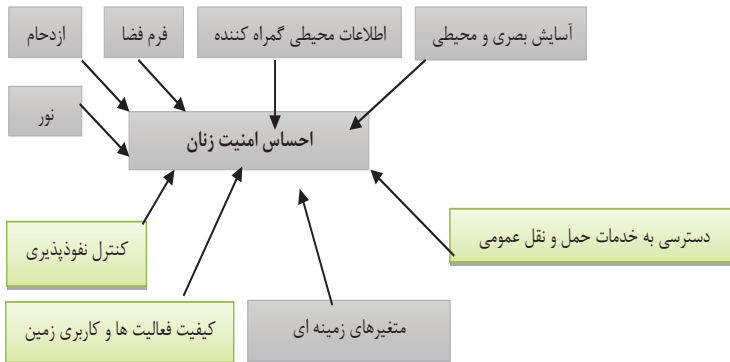
1. Wood

مانع تماس و ارتباط میان ساکنان آن (که زیربنای کنترل اجتماعی غیررسمی است) می‌شوند. عقیده‌ی وود در مورد کنترل اجتماعی محیط مسکونی بر حضور و نظارت توسط خود ساکنین مبتنی است. مناطقی که از دید پنهان و هیچ‌کنترلی هم در آنها مؤثر نیست. وود نیز همانند جیکوب عقیده داشت که بعضی از انواع طراحی‌ها، کنترل اجتماعی‌ای که ساکنین برقرار کرده‌اند را از بین می‌برد (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۱۹۰-۱۶۹). عوامل کالبدی و اجتماعی در بیشتر موارد مهم‌اند. محیط کالبدی باید خصوصیات مانده مکانیزم‌های نمادین، مرزها و سلسله مراتبی تعریف شده از عرصه‌های خصوصی تا عمومی را داشته باشد تا پهنه‌های مختلف درک شود (مدیری، ۱۳۹۰: ۲۸-۱۱). به‌طورکلی فضاهای شهری می‌توانند با برنامه‌ریزی صحیح محل بروز و نمود فضائل انسانی باشند و از طریق رهاشدگی و برنامه‌ریزی‌های نادرست و ساده‌انگارانه به مکان بروز انواع جرائم شهری تبدیل شوند. در این راستا، فضاهای بدون دفاع شهری که نسبت به سایر فضاها، برای وقوع جرائم، تخلفات و اعمال نابهنجار امکان بیشتری دارند، موجبات کاهش امنیت اجتماعی افراد و به‌ویژه امنیت زنان را فراهم می‌کنند. در رویکرد دیگری که نگاهی جامعه‌شناختی-جمعیت‌شناسانه به موضوع امنیت داشته و رویکردی آسیب‌شناسانه به پدیده دارد، جنسیت بیشترین قابلیت را برای توضیح و پیش‌بینی احساس ناامنی دارد. مطالعات بسیاری رابطه‌ی بین این دو پدیده را تأیید کرده و نشان داده‌اند که معمولاً زنان بیش از مردان احساس ناامنی را گزارش می‌کنند. بنا بر این رویکرد، افراد مسن بیش از دیگران می‌ترسند

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

و این ترس ممکن است آنها را در خانه‌هایشان محبوس کند. به‌رغم ترس بالای افراد مسن، آمارها نشان می‌دهند که آنها در مقایسه با دیگر گروه‌های سنی، کمتر در معرض بزه دیدگی قرار دارند (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۱۹۰-۱۶۹). از نظر این دیدگاه، جنسیت و سن در اثرگذاری در احساس ناامنی با یکدیگر تعامل و تأثیر سن، از این نظر بر مردان بیش از زنان است. به بیان دیگر، زنان معمولاً صرف‌نظر از سن خود، بیشتر می‌ترسند و حال اینکه در مردها این ترس، با بالا رفتن سن، افزایش می‌یابد و همراه با افزایش سن، نقش تفاوت‌های جنسیتی در پیدایش احساس ناامنی کاهش می‌یابد.

شکل ۱- مدل نظری تحقیق

اسماعیل صالحی (۱۳۸۷) با مطالعه‌ی نظریات مختلف، چارچوبی مفهومی فراهم می‌کند که در تحقیق حاضر نیز این چارچوب مد نظر قرار گرفته و مدل نظری بر اساس آن تدوین شده است. تمامی ابعاد این مدل در شکل شماره‌ی ۱ نشان داده شده است. در این مدل منظور از فرم فضا رؤیت نشدن بصری ناشی از فرم فضاست که شرایط مناسبی را برای اهداف

و رفتارهای بزهکاران و خلافکاران فراهم می‌کند. ساختار فیزیکی فضا یا به عبارتی فرم فضا در چگونگی ایجاد یک فضای بدون دفاع نقشی انکارناپذیر دارد و از این رو توجه به کیفیات فرم فضا اهمیت می‌یابد. آسایش بصری و محیطی از مؤلفه‌های مهم و اساسی محیط‌های شهری امن محسوب می‌شود. در مورد آسایش بصری و محیطی شاخص‌های مختلفی از قبیل فقدان آلودگی بصری، فقدان آلودگی صوتی و نبود آلودگی از حیث وجود زباله، آلودگی نور (تاریکی)، آلودگی نمادی و خوانایی و آلودگی رنگ ذکر شده است. منظور از نفوذپذیری قلمروها این است که روشنی و وضوح سازمان فضایی و مرزهای قلمروهای خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی از یکدیگر موجبات کاهش نفوذپذیری (دسترسی)، افزایش نظارت اجتماعی و پیشگیری از جرائم را فراهم می‌کند. میزان استفاده از خدمات حمل‌ونقل عمومی از این جهت در امنیت تأثیرگذار است که مدت زمان صرف شده برای استفاده از این خدمات احتمال مواجهه با خطر را به ویژه برای زنان سنین بالاتر افزایش می‌دهد؛ چرا که استفاده از وسایل حمل‌ونقل عمومی مستلزم حضور در مکان‌های عمومی است، جایی شامل تعداد زیادی از بیگانگان که هیچ کنترلی بر آنها وجود نخواهد داشت. در بعد کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین بر موضوع اثر کیفیت توزیع و ترکیب فعالیت‌ها بر کیفیت زندگی و از این طریق بر رفتارهای نابهنجار و امنیت اجتماعی تأکید می‌شود.

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

۴- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر است:

۱- بین شاخص‌های محیطی و کالبدی پارک ائل گلی شامل ازدحام، فرم، اطلاعات محیطی، آلودگی دیداری و احساس امنیت زنان در پارک ائل گلی رابطه وجود دارد.

۲- احساس امنیت زنان برحسب متغیرهای زمینه‌ای سن، تحصیلات، شغل، درآمد و نحوه‌ی مراجعه متفاوت است.

۵- روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر منطق اجرای تحقیق؛ استقرایی، از نظر هدف توصیفی به صورت مطالعات پیمایشی و تحلیلی به صورت همبستگی است. واحد تحلیل نیز فرد (زنان بالای ۱۵ سال شهر تبریز) می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر کلیه‌ی زنان بالای ۱۵ سال که در زمان تحقیق (تابستان سال ۱۳۹۳) در پارک حضور داشته‌اند، است. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان ۳۰۰ نفر است که به خاطر قابل استفاده نبودن برخی از پرسش‌نامه‌ها حجم نمونه به ۲۷۶ نفر تقلیل پیدا کرد و نمونه‌گیری به صورت طبقه‌ای در پارک ائل گلی انجام شده است. برای بررسی میزان احساس امنیت زنان در پارک و عوامل مرتبط با آن، پرسش‌نامه‌ای حاوی گویه‌هایی در ارتباط با متغیرهای مستقل استخراج و طراحی شد. اعتبار سؤالات پرسشنامه از طریق اعتبار صوری به اثبات رسیده و جهت بررسی پایایی سؤالات تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار این شاخص $0/69$ به دست آمده است که در حد مقبول و معقولی است.

تحقیق حاضر از چارچوب مفهومی تحقیق صالحی (۱۳۸۷) با عنوان بهره گرفته است و تمامی متغیرهای تحقیق از چکلیستی که در پیوست شماره ۲ تألیف و تحقیق ایشان قرار دارد استفاده شده است. به دلیل محدودیت فضایی امکان ارائه‌ی توضیحات کامل تمامی متغیرها وجود ندارد و خوانندگان محترم را ارجاع می‌دهیم این چکلیست را با عنوان نقش عوامل محیطی در جرم خیزی فضا در پیوست مذکور از کتاب مشاهده نمایند. فقط برای اطلاع نحوه عملیاتی شدن متغیر امنیت توضیح داده می‌شود.

در چارچوب مذکور منظور از فضای ناامن فضایی بی‌کران و خالی، اضطراب‌آور و ناراحت‌کننده و سلب‌کننده‌ی آسایش دانسته شده است. بنابراین دو مقیاس فضایی و انسانی برای درک زنان از این فضاها مطرح شده است. در مقیاس فضایی درباره‌ی درک پاسخ‌گویان از نسبت مساحت فضا به انسان سؤال شده است که پاسخ‌های «فضای بی‌کران»، «فضای دارای حدودمرز نسبتاً قابل ادراک ولی بزرگی مقیاس آن مانع از ادراک کامل آن می‌شود» و «حدومرز فضا کاملاً قابل ادراک و از هر نقطه قابل مشاهده است» برای آن مشخص شده است. در مقیاس انسانی دو سؤال به این ترتیب مطرح شده است: «آیا نزدیک‌ترین فردی که صدای کمک خواهی افراد واقع در فضای اصلی را بشنوند در فاصله‌ی کمتر از پنجاه متر قرار دارند؟» با پاسخ‌های بله و خیر. و سؤال «در فضاها و معابر فرعی و پرت‌ترین نقطه، نزدیک‌ترین فردی که صدای درخواست کمک را بشنود در چه فاصله‌ی قرار دارد؟» با پاسخ‌های خیلی نزدیک (کمتر از ۲۵ متر)، نزدیک (کمتر از

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

۱۰۰ متر)، نسبتاً دور (تا ۲۵۰ متر) و دور (بیشتر از ۲۵۰ متر). با نمره دهی به هر کدام از پاسخ‌ها در نهایت میزان احساس امنیت پاسخ‌گویان در قالب مقیاسی سه گزینه‌ای یعنی «۱=کم»، «۲=متوسط» و «۳=زیاد» ارائه شد.

۶- یافته‌های تحقیق

۶-۱- یافته‌های توصیفی

الف - ویژگی‌های اجتماعی - جمعیتی پاسخ‌گویان

بیش از ۵۰ درصد پاسخ‌گویان کمتر از ۳۰ سال سن دارند. پاسخ‌گویان با سطح تحصیلات کاردانی و کمتر، حضور خود را در پارک عموماً بیش از یک ساعت اظهار و بخش عمده‌ایی از آنها نیز دانشجویان و افراد با مشاغل آزاد بوده‌اند. طبق پاسخ مراجعه‌کنندگان مشارکت‌کننده در این تحقیق، اکثراً (۶۸/۷ درصد) به اتفاق حداقل یک همراه و عمدتاً (۶۳/۲ درصد) نیز در ساعات عصر از پارک به منظور گذران اوقات فراغت از پارک ائل‌گولی استفاده می‌کنند. در جدول شماره‌ی ۲ ویژگی‌های مبسوط پاسخ‌گویان نشان شده است.

جدول ۲- توصیف آماره‌های مربوط به متغیرهای زمینه‌ای

نام متغیر		f	%	نام متغیر		f	%
سن	کمتر از ۳۰ سال	۱۶۰	۵۸	مراجعه زمان	صبح	۴۴	۱۶/۲
	۳۰-۴۰ سال	۶۰	۲۱/۷		عصر	۱۷۲	۶۳/۲
	۴۰-۵۰ سال	۳۶	۱۳		شب	۵۶	۲۰/۶
	بالتر از ۵۰ سال	۲۰	۷/۳		کل	۲۷۲	۱۰۰
تحصیلات	کل	۲۷۶	۱۰۰	مراجعه عامل	پرکردن اوقات فراغت	۱۲۴	۴۴/۹
	فوق‌دیپلم و پایین‌تر	۱۲۰	۴۳/۵		ورزش	۱۰۴	۳۷/۷
	لیسانس	۹۴	۳۴/۸		ملاقات دوستان	۴۸	۱۷/۴
	فوق‌لیسانس	۴۶	۱۵/۹		کل	۲۷۶	۱۰۰
وضعیت اشتغال	دکتر و بالاتر	۱۶	۵/۸	مراجعه تعداد دفعات	هر روز	۸۸	۳۱/۹
	کل	۲۷۶	۱۰۰		حداقل یک روز در هفته	۹۲	۳۳/۳
	دانشجو	۷۶	۳۰/۲		روزهای تعطیل	۵۶	۲۰/۳
	فرهنگی	۴۸	۱۹		کل	۲۷۶	۱۰۰
وضعیت درآمد	کارمند	۴۸	۱۹	ماندگاری مدت	کمتر از یک ساعت	۶۸	۳۳/۸
	آزاد	۷۶	۳۰/۲		یک ساعت	۸۸	۲۶/۲
	کل	۲۵۲	۱۰۰		بیش از یک ساعت	۱۰۴	۴۰
	کمتر از ۵۰۰ هزار	۱۱۲	۴۱/۸		کل	۲۶۰	۱۰۰
نحوی مراجعه	۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون	۱۱۲	۴۱/۸	تعداد همراهان	دو نفر	۱۳۲	۵۰
	بیش از ۱ میلیون	۴۴	۱۶/۴		سه نفر	۶۸	۲۵/۸
	کل	۲۶۸	۱۰۰		بیش از سه نفر	۶۴	۲۴/۲
	با همراه	۱۸۴	۶۸/۷		کل	۲۶۴	۱۰۰
نحوی مراجعه	بدون همراه	۸۴	۳۱/۳				
	کل	۲۶۸	۱۰۰				

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

ب - توصیف آماره‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته

بررسی آماره‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته نشان می‌دهد که میانگین متغیرهای احساس امنیت (۲/۳۵)، ازدحام (۲/۴۶)، فرم فضا (۱/۸۵)، اطلاعات محیطی (۱/۶۹)، آلودگی دیداری (۲/۱۸)، نور (۲/۰۴)، آلودگی محیطی (۲/۲۸)، کنترل نفوذپذیری (۲/۳۴)، دسترسی به خدمات حمل و نقل (۱/۹۷) و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین (۱/۹۸) است. این ارقام بیانگر میزان رضایت پاسخ‌گویان از کیفیت‌های مذکور در حد متوسط یا بیش از حد متوسط است. جدول شماره ۳ میانگین و اطلاعات توصیفی مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته‌ی مربوط را نشان می‌دهد. همچنین با توجه به نتایج جدول شماره ۳ در مورد متغیر وابسته‌ی تحقیق (احساس امنیت زنان) می‌توان اذعان کرد که قریب به نیمی از پاسخ‌گویان (۴۸/۵ درصد) در پارک احساس امنیت زیادی دارند و ۱۳/۲ درصد از زنان احساس امنیت کمی در پارک دارند.

جدول ۳- آماره‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته‌ی تحقیق

SD	M	Max	Min	%	نام متغیر	
۰/۷۰	۲/۳۵	۳	۱	۱۳/۲	کم	احساس امنیت
				۳۸/۲	متوسط	
				۴۸/۵	زیاد	
۰/۴۹	۲/۴۶	۳	۲	۵۴	متوسط	ازدحام
				۴۶	زیاد	
۰/۶۸	۱/۸۵	۳	۱	۳۱/۹	کم	فرم فضا
				۵۰/۷	متوسط	
				۱۷/۴	زیاد	

SD	M	Max	Min	%	نام متغیر	
۰/۷۸	۱/۶۹	۳	۱	۵۰/۷	کم	اطلاعات محیطی گمراه کننده
				۲۹	متوسط	
				۲۰/۳	زیاد	
۰/۷۲	۲/۱۸	۳	۱	۱۸/۸	کم	آلودگی دیداری
				۴۳/۵	متوسط	
				۳۷/۷	زیاد	
۰/۶۷	۲/۰۴	۳	۱	۲۰/۳	کم	نور
				۵۵/۱	متوسط	
				۲۴/۶	زیاد	
۰/۸۱	۲/۲۸	۳	۱	۲۳/۲	کم	آلودگی محیطی
				۲۴/۶	متوسط	
				۵۲/۲	زیاد	
۰/۸۱	۲/۳۴	۳	۱	۲۱/۷	کم	کنترل نفوذ پذیری
				۲۱/۷	متوسط	
				۵۶/۵	زیاد	
۰/۷۸	۱/۹۷	۳	۱	۳۱/۹	کم	دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی
				۳۹/۱	متوسط	
				۲۹	زیاد	
				۳۹/۱	خیر	
۰/۷۷	۱/۹۸	۳	۱	۳۰/۴	کم	کیفیت فعالیت ها و کاربری زمین
				۴۰/۶	متوسط	
				۲۹	زیاد	

۶-۲- یافته‌های استنباطی

الف - آزمون رابطه‌ی بین متغیرهای مستقل و احساس امنیت زنان

برای بررسی میزان رابطه‌ی برخی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته از آزمون I پیرسون استفاده شد. مقادیر مربوط به همبستگی متغیرهای مستقل و احساس امنیت زنان در جدول شماره‌ی ۴ درج شده است.

با توجه به نتایج این جدول می‌توان اشاره کرد که همبستگی متغیر احساس امنیت با همه‌ی متغیرهای مستقل به جز متغیرهای آلودگی دیداری ($P=0/365$) و کنترل نفوذپذیری ($P=0/918$) معنی‌دار است. لازم به ذکر است که بین متغیرهای ازدحام و احساس امنیت همبستگی همبستگی معکوس وجود دارد. به عبارتی هر چه میزان ازدحام در پارک بیشتر باشد، میزان احساس امنیت زنان پایین‌تر است. این همبستگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است. به‌طور خلاصه متغیر "کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین" با ضریب همبستگی ۰/۳۸ و متغیر "نور" با ضریب همبستگی ۰/۳۶ بیشترین و متغیر "ازدحام" با ضریب همبستگی ۰/۲۳ و متغیر "اطلاعات محیطی گمراه‌کننده" با ضریب همبستگی ۰/۲۴ کمترین رابطه را با امنیت نشان می‌دهند.

در مقابل همبستگی متغیرهای فرم فضا، اطلاعات محیطی گمراه‌کننده، نور، آلودگی محیطی، دسترسی به خدمات حمل و نقل و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری‌های زمین با متغیر احساس امنیت زنان مستقیم است. به عبارتی با افزایش هر کدام از متغیرهای فوق‌الذکر میزان احساس امنیت زنان افزایش

فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده

می‌یابد؛ لذا می‌توان پذیرفت که بین شاخص‌های ازدحام، فرم فضا، اطلاعات محیطی، نور، آلودگی محیطی، دسترسی به خدمات حمل نقل و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری‌های زمین با متغیر احساس امنیت زنان در پارک ائل‌گلی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۴- آزمون رابطه‌ی بین متغیرهای مستقل و احساس امنیت زنان

نام متغیرها	n	r	p
ازدحام با احساس امنیت	۲۰۰	-۰/۲۳۱ ^{۰۰}	۰/۰۰۱
فرم فضا با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۳۳۱ ^{۰۰}	۰/۰۰۰
اطلاعات محیطی گمراه کننده با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۲۴۴ ^{۰۰}	۰/۰۰۰
آلودگی دیداری با احساس امنیت	۲۷۱	۰/۰۵۵	۰/۳۶۵
نور با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۳۶۵ ^{۰۰}	۰/۰۰۰
آلودگی محیطی با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۲۹۴ ^{۰۰}	۰/۰۰۰
کنترل نفوذپذیری با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۰۰۶	۰/۹۱۸
دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی با احساس امنیت	۲۷۲	۰/۲۶۷ ^{۰۰}	۰/۰۰۰
کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین با احساس امنیت	۲۷۰	۰/۳۸۲ ^{۰۰}	۰/۰۰۰

***: P < ۰/۰۱

ب- آزمون نقش متغیرهای مستقل در پیش‌بینی تغییرات احساس امنیت زنان در تحقیق حاضر برای برآورد سهم متغیرهای مستقل در پیش‌بینی تغییرات میزان احساس امنیت زنان از تحلیل رگرسیون خطی چندمتغیره به روش گام به گام استفاده شد (جدول شماره‌ی ۵).

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

نتایج نشان داد که متغیرهای بررسی شده - که بعد از حذف متغیرهای غیر معنادار در مدل باقی مانده‌اند (مدل شماره ۶) - در مجموع ۳۳ درصد از تغییرات متغیر احساس امنیت زنان را تبیین و مابقی واریانس تبیین نشده‌ی متأثر از متغیرهای دیگری است که وارد مدل نشده است.

جدول ۵- آزمون رگرسیون خطی چند متغیره برای شناسایی عوامل پیش‌بینی کننده‌ی

احساس امنیت زنان

مدل	R	R ²	R ² adj
۱	۰/۳۱۱	۰/۰۹۷	۰/۰۹۲
۲	۰/۴۴۵	۰/۲۰۷	۰/۱۹۹
۳	۰/۵۰	۰/۲۵	۰/۲۳۹
۴	۰/۵۴۳	۰/۲۹۵	۰/۲۸
۵	۰/۵۶۲	۰/۳۱۶	۰/۲۹۸
۶	۰/۵۷۵	۰/۳۳۱	۰/۳۱

با توجه به مقدار β متغیرهای جدول شماره ۶، می‌توان اذعان کرد که متغیرهای کاربری، نور، فرم، حمل و نقل و آلودگی محیطی روی متغیر احساس امنیت زنان تأثیر افزایشی دارند. به عبارتی با یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیرهای ذکر شده میزان انحراف معیار احساس امنیت زنان به ترتیب به مقدار ۰/۳۹۴، ۰/۳۵۶، ۰/۲۰۳، ۰/۲۱۰ و ۰/۱۴۸ افزایش پیدا می‌کند. در حالی که تأثیر متغیر نفوذپذیری یک تأثیر کاهنده است، به طوری که با یک واحد افزایش در میزان انحراف معیار متغیر نفوذپذیری به میزان ۰/۵۰۷ از انحراف معیار احساس امنیت کاسته می‌شود (مدل شماره ۶). لازم به ذکر است که متغیرهای ازدحام، اطلاعات و آلودگی دیداری بعد از

ورود گام به گام متغیرها در ۶ مرحله نتوانستند ملاک معنی داری لازم را برای ورود به مدل‌های ۶ گانه کسب کنند و در نهایت حذف شدند.

نتایج سطح معنی داری جدول شماره ۶ نشان می‌دهد، در بین متغیرهای وارد شده به مدل رگرسیونی تأثیر متغیرهای ازدحام (۰/۳۱۳)، اطلاعات گمراه کننده (۰/۴۶۶)، آلودگی دیداری (۰/۶۷۴) و آلودگی محیطی (۰/۱۰۰) معنی دار نیست. با توجه به بتای (β) جدول متغیر نور با ضریب بتای (۰/۲۰۲) بیشترین تأثیر را روی احساس امنیت زنان دارد. قابل ذکر است که به ترتیب متغیرهای فرم فضا (۰/۱۷۹)، آلودگی محیطی (۰/۱۶۵)، نفوذپذیری (۰/۱۰۰)، دسترسی به خدمات حمل و نقل (۰/۰۴۴) و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین (۰/۰۳۵) بیشترین تأثیر را روی احساس امنیت زنان دارند.

جدول ۶- تحلیل رگرسیون چند متغیره عوامل مؤثر در امنیت زنان

Sig.	t	Beta(β)	B	مدل	
.000	4.594	.311	.157	کاربری	۱
.000	5.574	.358	.181	کاربری	۲
.000	5.213	.335	.396	نور	
.000	6.351	.409	.207	کاربری	۳
.000	6.224	.421	.498	نور	
.001	-3.362	-.229	-.198	نفوذپذیری	
.000	6.623	.415	.210	کاربری	۴
.000	5.687	.380	.449	نور	
.000	-4.651	-.344	-.298	نفوذپذیری	
.001	3.494	.250	.092	فرم	

Sig.	t	Beta(β)	B	مدل	
.000	6.469	.402	.203	کاربری	۵
.000	5.644	.373	.441	نور	
.000	-5.306	-.438	-.380	نفوذپذیری	
.001	3.245	.231	.085	فرم	
.015	2.444	.183	.101	حمل و نقل	
.000	6.381	.394	.199	کاربری	۶
.000	5.381	.356	.420	نور	
.000	-5.740	-.507	-.439	نفوذپذیری	
.005	2.829	.203	.075	فرم	
.006	2.785	.210	.116	حمل و نقل	
.039	2.076	.148	.307	آلودگی محیطی	

ج - آزمون تفاوت احساس امنیت بر حسب متغیرهای زمینه‌ای

با توجه به فاصله‌ای بودن سطح سنجش متغیر احساس امنیت زنان و رتبه‌ای یا اسمی چندحالتی بودن برخی از متغیرهای زمینه‌ای برای بررسی رابطه از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه استفاده شده است. محاسبه‌ی واریانس یک طرفه برای مقایسه‌ی تفاوت میانگین‌های متغیرهای سن، اشتغال، تعداد دفعات مراجعه، تعداد همراه و تحصیلات نشان می‌دهد افرادی که از لحاظ متغیرهای ذکر شده متفاوت‌اند، از نظر میزان احساس امنیت نیز با همدیگر تفاوت دارند. این تفاوت با توجه به مقادیر F و سطوح معنی‌داری به دست آمده و ارائه شده در جدول شماره‌ی ۷ با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار بوده و تأیید می‌شود. نتایج جدول فوق نشان می‌دهد، بین رده‌های سنی بیشترین

میزان احساس امنیت مربوط به رده‌ی سنی کمتر از ۳۰ سال با میانگین (۲/۶۲) و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی بالای ۵۰ سال با میانگین (۱/۶۰) است. در مورد نوع مشاغل بیشترین میزان مربوط به دانشجویان با میانگین (۲/۶۲) و کمترین میزان متعلق به گروه فرهنگیان با میانگین (۲) است. در رده‌های تحصیلی، بیشترین میزان احساس امنیت مربوط به لیسانس‌ها با میانگین (۲/۵۶) و کمترین میزان متعلق به مدارک دکترا و بالاتر با میانگین (۲) است. در مورد نحوه‌ی مراجعه به پارک، افرادی که با ۳ نفر همراه به پارک می‌روند بیشترین میزان احساس امنیت را با میانگین (۲/۵۸) دارند. از جهت تعداد دفعات مراجعه به پارک، افرادی که فقط یک روز در هفته به پارک می‌روند، با میانگین (۲/۲۲) کمترین میزان احساس امنیت را دارند.

جدول ۷- نتایج آزمون واریانس یک طرفه بین متغیرهای زمینه‌ای و متغیر وابسته (احساس امنیت زنان)

فام متغیرها	نام گروهها	میلتین	F	P	نام متغیرها	نام گروهها	میلتین	F	P
رژیم	کمتر از ۳۰	۲/۶۲	۱/۰۵	۰/۳۵	عمل مراجع	۰/۰۰۰	۳۳/۰۴	۲/۲۰	بین ۳۰-۴۰
		۲/۲۰							
		۱/۷۵							
		۱/۶۰							
شکل	دانشجو	۲/۶۳	۴/۴۸	۰/۰۱	تعداد همراه	۰/۰۰۰	۷/۸۸	۲	فرهنگی
		۲/۳۶						کارمند	
		۲/۴۲						آزاد	
		۲/۳۶						کارمند	
تخصیص	فوق دیپلم و پایین‌تر	۲/۲۳	۱۰/۵۶	۰/۰۰۰	تعداد دفعات مراجعه	۰/۰۰۱	۵/۵۶	۲/۵۶	لیسلس
		۲/۳۶						فوق‌لیسانس	
		۲						دکتر و بالاتر	
		۲/۲۳						فوق دیپلم و پایین‌تر	
زمان مراجعه	صبح	۲/۳۶	۲/۳۸	۰/۰۹	مدت ماندگاری	۰/۹۷	۰/۰۳۰	۲/۳۸	عصر
		۲/۳۵						شب	
		۲/۳۶						صبح	

قابل ذکر است، با توجه به اسمی دو حالتی بودن سطح سنجش متغیر نحوه‌ی مراجعه و فاصله‌ای بودن سطح سنجش متغیر وابسته (احساس امنیت زنان) برای آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت از آزمون t با دو نمونه‌ی مستقل استفاده شده است (جدول شماره‌ی ۸).

جدول ۸- نتایج آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت زنان بر اساس نحوه مراجعه

P	t	درجه‌ی آزادی	سطح معنی‌داری دوطرفه	تفاوت میانگین‌ها	میانگین‌ها	متغیرها
۰/۰۱۴	-۰/۰۹۶	۲۶۲	۰/۹۲	-۰/۰۰۸	۲/۳۹	با همراه
					۲/۴۰	بدون همراه
						نحوه مراجعه و احساس امنیت

نتایج مقدار آزمون t (-۰/۰۹۶) و سطح معنی‌داری (۰/۹۲) گویای آن است که میانگین احساس امنیت دو گروه از زنان با همراه و تنها به پارک آمده، تفاوت معنی‌داری با یکدیگر نداشته و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد در میانگین احساس امنیت علی‌رغم اندک تفاوت مشاهده شده با هم مشابه هستند.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که بین فرم فضا، وجود اطلاعات محیطی گمراه‌کننده، نور، آلودگی محیطی، میزان دسترسی به خدمات حمل‌ونقل عمومی و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین و احساس امنیت زنان همبستگی معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. از طرفی، با بررسی روابط چند متغیره در این تحقیق می‌توان اذعان کرد که متغیرهای نور، آلودگی محیطی،

نفوذپذیری، دسترسی به خدمات حمل‌ونقل و کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را در میزان احساس امنیت زنان در پارک دارند. این نتایج همسو با تحقیقات افرادی مانند گلی، محمدی و مرادی و براندا و همکاران است که نتایج تحقیقات آنها نشان داده عوامل محیطی مانند کاربری ارضی، تنوع کاربری‌های پیرامون و ساعت‌های فعالیت آنها و نیز مجاورت‌های مکانی کاربری‌ها، با افزایش حس امنیت زنان رابطه دارد. همچنین این نتایج همسو با نظریات افرادی مانند جان جیکوبز، الیزابت وود و اسکار نیومن است که معتقدند خصوصیات و ویژگی‌های مکان می‌تواند در پیش‌بینی میزان ناامنی مؤثر باشد. این افراد به نوعی به این مبحث پرداخته‌اند که می‌توان با تغییر در طرح فضاهای مسکونی و تجاری و فضاهای عمومی و ایجاد فضاهای قابل دفاع از جرم پیشگیری و احساس امنیت را افزایش داد. پیشگیری از موقعیت‌های جرم با هدف نبودن فرصت‌های جنایی ایجاد می‌شود و آن شامل ابزاری برای کاهش فرصت ارتکاب جرم است که به سوی بعضی اشکال حاد جرم هدایت شده است. این امر نیازمند مدیریت، طراحی یا دست‌کاری محیط برای ایجاد یک سیستم روشن‌مند است، به گونه‌ای که تلاش و خطر ارتکاب جرم را افزایش و مزایایی را که در نظر مجرمین جلوه می‌کند کاهش و از طرفی احساس امنیت را افزایش دهد. به طور کلی تنظیمات فضایی و کالبدی مثل اندازه، تراکم و شکل فضایی را در تحلیل‌های جامعه‌شناختی نباید نادیده گرفت. تنظیمات فضایی و کالبدی می‌تواند مانع یا زمینه‌ساز یک سری از پدیده‌های اجتماعی باشد. هر فضا ویژگی‌های خاصی

دارد و در تعیین سرنوشت آن حیاتی است. موفقیت یا شکست یک فضای شهری متکی بر ویژگی آن و نه فقط بر تأسیسات و تجهیزات آن است. نتیجه‌ی بررسی محاسبه‌ی واریانس یک‌طرفه برای مقایسه‌ی تفاوت میانگین‌های متغیرهای سن، اشتغال، تعداد دفعات مراجعه، مدت ماندگاری، تعداد همراه، عامل مراجعه و تحصیلات نشان داد افرادی که از لحاظ متغیرهای ذکر شده متفاوت‌اند، از نظر میزان احساس امنیت با همدیگر تفاوت دارند. افرادی مانند نیازی و همکاران و گلی در تحقیقات خود به تفاوت میزان امنیت زنان بر حسب متغیرهای فوق اذعان داشته‌اند. این نتایج همچنین با رویکرد آسیب‌پذیر در ارتباط است که نگاهی جمعیت‌شناسانه به موضوع امنیت داشته‌اند. همچنین تأثیر متغیرهایی مثل سن و جنس در میزان احساس امنیت اشاره کرده‌اند. با توجه به اهمیت و ضرورت ایجاد فضاهای مطلوب که تأثیر عمیقی در حیات شهری و زندگی شهروندان دارند، برنامه‌ریزان و طراحان شهری باید در خلق فضاهای مناسب که امکان بروز و حضور همه‌ی گروه‌ها و ایجاد شهر سالم را به وجود می‌آورد، بکوشند. همچنین اگر جامعه‌ای خواهان ابقای خود است، باید نیازهای اساسی و اجتماعی معینی را برآورده کند. شیوه‌ی برآوردن این نیازها بر عهده‌ی نهادهای اجتماعی است. از جمله گروه‌هایی که شهر در رسیدگی به حقوقشان اجحاف داشته است، زنان‌اند و باید برای زنان به دنبال ایجاد فضاهای ویژه‌ی آنها بود. رسیدگی به نظم، امنیت پارک‌ها و فضاهای شهری - که به‌ویژه بانوان از آنها استفاده می‌کنند، می‌تواند گامی مؤثر در مهیا کردن زمینه برای مشارکت هر چه بیشتر زنان در جامعه باشد.

جدول ۸- مدل پیشنهادی برای افزایش احساس امنیت زنان در پارک‌ها

تقویت قلمروها/ جدایی قلمروها از طریق حصارها/ تمایز مشخص بین فضاهای عمومی و خصوصی	قلمرو سازی	احساس امنیت زنان در پارک‌ها	امنیت فیزیکی	کنترل ورود و خروج افراد معتاد و منحرف/ نصب دوربین‌های مدار بسته و کنترل‌های نامحسوس/ ایجاد محدودیت استفاده در برخی از ساعات
پرهیز از ایجاد مکان‌های کم‌نور/ نظارت بیشتر بر فضاهای آسیب‌پذیر/ ایجاد موانع روان شناسانه و نمادین	نظارت طبیعی		کنترل دسترسی	ورودی‌های مشخص/ حذف سطوح مرتفع/ استفاده از ساختمان‌های پذیرش/ ایجاد فضاهای فعال
نورپردازی بیشتر به فضاهای آسیب‌پذیر/ ممانعت از کنتراست شدید نور/ تعبیه نور در ارتفاع مناسب	روشنایی		پشتیبانی فعالیت	مکان‌یابی فعالیت‌هایی که موجب افزایش نظارت طبیعی در مناطق بحرانی می‌شود/ به‌عنوان مثال مکان‌یابی گردهمایی‌ها
تفکیک زون‌ها با استفاده از حصارهای تزیینی، سطوح گل، پوشش چمن و ../ نظارت بر ارتفاع درختچه‌ها و شاخه‌های درختان	منظر سازی		نگهداری	حفاظت مناسب از چشم‌اندازها و نورپردازی‌های محیط/ حداقل رساندن اختلال در مکان نظارت و سایر جوانب پیشگیری‌کننده از جرم

منابع

- ◀ احمدی، یعقوب و عطا اسماعیلی. «سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان‌رشته‌ای در شهر مشهد»، جامعه‌شناسی کاربردی، ش ۲، (۱۳۸۹).
- ◀ ادیبی سعدی‌نژاد، فاطمه و آزاده عظیمی. «تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی: مطالعه مورد شهر بابلسر»، آمایش محیط، دوره ۴، ش ۱۵، (۱۳۹۰)
- ◀ بمانیان، محمدرضا، مجتبی رفیعیان و الهام ضابطیان. «سنجش عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت زنان در محیط‌های شهری: مطالعه‌ی موردی محدوده‌ی اطراف شهر تهران»، زن در توسعه و سیاست، ش ۲۶، (۱۳۸۸).
- ◀ پوراحمد، احمد، علی مهدی و معصومه مهدیان بهنمیری. «امنیت شهری؛ فضاهای عمومی بررسی و سنجش سطح امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم»، سال ۲، ش ۵، (۱۳۹۲).
- ◀ تازیکی، طلعت. «عوامل مؤثر بر افزایش احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر؛ مطالعه موردی زنان ۱۸-۵۰ سال شهرستان بجنورد»، دانش انتظامی خراسان شمالی، سال ۱، ش ۱، (بهار ۱۳۹۳).
- ◀ تقوایی، علی‌اکبر، مجتبی رفیعیان و علی رضوان. «تحلیل رابطه بین مؤلفه‌های کاربری زمین با کاهش جرائم و ناامنی شهری: مطالعه‌ی موردی منطقه ۱۷ شهر تهران»، پژوهش‌های جغرافیایی، ش ۷۷، (۱۳۹۰).
- ◀ رضایی، مریم. «مطالعه جامعه‌شناختی احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی: مطالعه موردی خیابان پاسداران شهر سمنجان»، چکیده مقاله‌های اولین همایش ملی علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری، (۱۳۹۱).
- ◀ رهبری، لادن. «احساس امنیت در فضاهای شهری و حق زنان به شهر: پژوهش اکتشافی در شرق تهران»، چکیده مقالات اولین همایش علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری، (۱۳۹۱).

عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری

◀ رحیمی، لیلا و محمدتقی پیربابایی. «نقش سازمان‌دهی فضایی و ادراکی خیابان در احساس امنیت عابرین؛ مطالعه موردی: شهر تبریز»، هویت شهر، دوره ۷، ش ۱۶، (زمستان ۱۳۹۲).

◀ هما، زنجانی زاده اعزازی. «زنان و امنیت شهری»، مجله تخصصی زبان و ادبیات دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، دوره ۳۴، ش ۴-۳، (پاییز و زمستان ۱۳۸۰).

◀ زین‌العابدین، یوسف، رضوان نظری و ابوطالب ارکمی احمدی. «مؤلفه‌های تأثیرگذار بر امنیت شهروندی در شهر رشت»، پژوهش‌های انتظام اجتماعی، سال ۴، ش ۲، (تابستان ۱۳۹۱).

◀ ستوده، هدایت الله ۱۳۹۰. آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، تهران، آوای نور.

◀ سرایی، محمدحسین، مجتبی روستا و امیر اشنویی. «عوامل مؤثر بر گذران اوقات فراغت در مناطق شهری ایران (مطالعه موردی: منطقه ۸ مشهد)»، برنامه‌ریزی منطقه‌ای مرودشت، دوره ۲، ش ۷، (۱۳۹۱).

◀ شفیعی، معصومه و فردین علیخواه. «فضا و بازتولید قدرت (مطالعه‌ای درباره تفکیک جنسیتی در دانشگاه‌های تهران)»، تحقیقات فرهنگی ایران، دوره ۷، ش ۱، (۱۳۹۳).

◀ صالحی، اسماعیل ۱۳۸۷. ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.

◀ ضابطیان، الهام، محمدرضا بمانیان و مجتبی رفیعیان. «بررسی الگوی برنامه‌ریزی کاربری فضاهای شهری مؤثر بر افزایش امنیت زنان: نمونه موردی بخش مرکزی شهر تهران»، فصلنامه‌ی علوم اجتماعی، ش ۴۸، (۱۳۸۹).

◀ قاضی‌نژاد، مریم و فرشته شاکری. «بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم و رفتارهای غیرمدنی در میان زنان شهر تهران: با تأکید بر هویت جنسی و هویت مدنی»، مسائل اجتماعی ایران، دوره ۳، ش ۲، (۱۳۹۱).

◀ قرایی، فریبا، نفیسه راد جهانبانی و نازیلا رشیدپور. «بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری نمونه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران»، آرمان‌شهر، ش ۴، (۱۳۸۹).

- ◀ گلی، علی. «زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری: مطالعه‌ی موردی پارک آزادی شیراز»، جامعه‌شناسی تاریخی، ش ۲، (۱۳۹۰).
- ◀ گلی، علی، شاهرخ زاد ولی خواجه و فاطمه زادولی. «ارزیابی نگرش جنسیتی در طراحی فضاهای شهری (مطالعه‌ی موردی: پارک بانوان شمس تبریز)»، زن در توسعه و سیاست، ش ۲، (۱۳۹۲).
- ◀ محمدی، جمال و مریم مرادی پاوک. «بررسی احساس امنیت زنان در مناطق شهری نمونه موردی مناطق ۱۳ و ۱۵ اصفهان»، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ش ۹، (۱۳۹۲)
- ◀ مدیری، آنوسا. «جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر»، رفاه اجتماعی، سال ۶، ش ۲۲، (پاییز ۱۳۸۵).
- ◀ مهدیزاده، جواد. «در جست‌وجوی شهرهای انسانی‌تر»، جستارهای شهرسازی، سال ۷، ش ۲۵ و ۲۴، (۱۳۸۷).
- ◀ نیازی، محسن، مهران سهراب‌زاده و یاسمن فرشادفر. «تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان (مطالعه‌ی موردی زنان ساکن در مناطق (۲ و ۱) تهران و مناطق (۱۹ و ۲۰) جنوب تهران»، مطالعات امنیت اجتماعی، (۱۳۹۰).
- Bounds, Michael 2004. *Urban Social Theory (City, Self and Society)*, New York: Oxford University Press, Social Science.
- Brenda, S. A. Yeoh & Yeow Pei Lin . «Where women fear to tread: Images of danger and the effects of fear of crime in Singapore». *Geo-Journal*. Vol. 43. No. 3, (1997).
- Bugliarello, G. “Urban security in the United States: An Overview”. *Technology in Society*, 27(3), (2005).
- Chiesura, A. “The role of urban parks for the sustainable city”. *Landscape and Urban Planning*, 68(1), (2004).
- Carmona, Matthew, Tim, Heath, Oc, Taner & Steve. Tiesdell 2003. *Public Places, Urban Spaces*, Oxford, Architectural Press.

- Dias, L. et al. 2007. Urban security and spatial behavior, syntactic and perceptual analysis of the central area of Porto Alegre. 6th international Space Syntax Symposium. Istanbul.
- Grove, K. «Rethinking the nature of urban environmental politics: Security, subjectivity, and the non-human». *Geoforum*, 40(2), (2009).
- Han, L., & W. W. Tu, “Research on Urban Security Based on the Digital Urban Management”. *Applied Mechanics and Materials*, 513, (2014).
- Jacobs, J. 1965. *The Dead and Life of Great American Cities*, New York, Random House.
- Martin V. “Women and safety ,Violence Against Women”, Vol. 34, (2006).
- Moran, J. 2005. *Reading the everyday*. London: Routledge.
- Olsen, Virginia L. 2000. Feminisms and Qualitative Research, Norman, K. and Lincoln, Yvonne S., ed. , *Handbook of Qualitative Research*, London: Sage Press.
- Phua, L, B Yeoh. “Everyday negotiations: women’s spaces and the public housing landscape in Singapore”, *Journal: Australian Geographer*, Vol29, N 3.
- Sreetheran. M, & et al. “A socio-ecological exploration of fear of crime in urban green spaces ? A systematic review”, *Urban Forestry & Urban Greening Journal*, Vol13, N 1.
- Sreetheran. M & et al. “Fear of crime in urban parks? What the residents of Kuala Lumpur have to say?» *Urban Forestry & Urban Greening Journal*, Vol 14, N3.
- Wood, Elizabeth. (1967). *Social Aspects of Housing in Urban Devel-*

opment. ST/SOA/71, Department of Economic and Social Affairs, United Nations, New York.